ГРОМАДЯНКА

ОРГАН ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК НА ЕМІГРАЦІЇ

Р. III
Ч. 7-8
1948

Ціна 50 пф.

Світовому Конгресу Українського Жіноцтва
ПРИВІТ і ШАНА!

С. БОРАЧОК
Портрет жінки

Наш Третій З'їзд

В 1947 році, на другому З'їзді, всі ми розчулились, почувши слова п. Голови, що це, мабуть, наш останній З'їзд на еміграції.

Але сльози були передчасні, і показували тільки які ми наївні і скільки ще в нас збереглося віри в людську гуманність і чесну роботу допомогових світових інституцій. Дійсність показала, що значна частина жінок лишилась ще в Німеччині і що питання дальшої еміграції є по-старому пекуче для нас.

І так ми дочекались і Третього З'їзду ОУЖ. Відбувся він після грошової реформи і підчас все напруженішого і нервового чекання на виїзд; обидва ці фактори впливали стримуючи на розвиток і жвавість громадського життя. Відчувалась апатія, перевтома, нервове вичерпання навіть у найбільш стійких і міцних духом діячок наших делегатур.

„Нема змоги далі так жити". „Нема можливості щось робити". „Ніхто нічим не цікавиться, всі думають тільки про виїзд", „Нужда більшає — треба допомогти". — Такі алярми чула Головна Управа зо всіх кінців, — і це власне і змусило її попри всі трудности з великим напруженням сил таки наш З'їзд відбути.

І дивне диво! Цей З'їзд був чи не найбільш оживленим, чи не найцікавішим по думкам і дискусії, з усіх, які були досі. Жінки виявили стільки глибини в поглядах на громадське і побутове життя, стільки сили духа, стільки волі до праці не зважаючи ні на які перешкоди, — що багато з гостей пересіділи на З'їзді два дні, цілком полонені важністю тих проблем, які висували жінки. Пишемо це не для самовихваляння і не для самозаспокоєння; це є думка всіх кореспондентів, які писали про З'їзд до еврепейської і американської преси.

Що цікавило З'їзд? Всі сторони життя, де справа торкалася жінки, від Національної Ради починаючи і на дитячих садках кінчаючи. Але найбільше — це питання виховання і доживи дітей та питання переселення.

Л. Гаєвська подала обгрунтований на спостереженнях реферат про зміну в душах дітей під впливом життя в таборах. Докладно про це пишемо окремо. Але одно спинило думки З'їзду: як поводять себе люди, що мешкають в одній кімнаті з дітьми, як мало вони бережуться, щоб передчасно не забруднити і не викривити дитячої душі. Тому вирішено звернутись до всіх громадських організацій, щоб вони вимагали від своїх членів культурної і стриманої поведінки перед дітьми.

Переселення нашої еміграції, а зосібна жінок, іде дуже поволі, бо нові країни вибирають тільки молодих. Заходи Гол. Управи вже трохи допомогли цій справі, але треба і далі добиватися, щоб в контингент нового переселення були включені і жінки з дітьми. Багато уваги забрало питання, що робити з матерями, що мають нешлюбних дітей. Нові країни не хотять їх приймати. Доведеться зорганізувати приют в Канаді і в Америці, де б могли їх діти перебути, поки матері зароблять на спільне життя. З'їзд спинився на тому, що весь тягар опіки над такою дитиною лягає на матір, а батько виїздить вільно в світ і не має жадних зобов'язань до дитини. Др. Смук повідомив, що таких батьків можна розшукати і вимагати з них коштів на утримання дитини.

З країн переселення найбільше приваблива є Канада, де є багато українців, а також Австралія, де робота перші два роки тяжка, але надалі оплата і соціяльна охорона дуже добрі.

Розпорошення є великою небезпекою для наших людей. Є загроза втрати молоді і дітвори загроза денаціоналізації. Тому особливо важно щоб українки по всіх країнах тримались міцно зорганізованими зусиллями вирятували для України її дітей. Ось чому З'їзд з великою радістю вітав Світовий Конгрес Українського Жіноцтва і вважав за потрібне вислати туди аж чотирьох делегаток, якщо знайдеться можливість їм туди всім дістатися.

Господарська сторона З'їзду була добре зорганізована і за це треба дякувати делегатурі ОУЖ Цуффенгаузен, а в першу чергу Голові п. Г. Варварів, містоголові п. В. Ценко та секретарці п. Г. Степаненко.

Зокрема З'їзд вислав подяку Матері Ігуменні СС Василіянок, що допомогла харчами в організації З'їзду.

Атмосфера дружнього зусилля для перемоги над зовнішніми, такими тяжкими обставинами, відсутність пози і голої блискучої фрази, щирість і наш невилічимий український гумор, — все це разом надало З'їздові блиску і особливої атмосфери, що підносить на дусі але не відриває від реальної дійсности.

ПОДЯКА

Управа Делегатури ОУЖ в Цуффенгаузені висловлює цією дорогою сердечну подяку всім паням і панам, які спричинилися до успішного підготовання і прийому 3-го З'їзду ОУЖ.

Зокрема Управа щиро дякує п. п. Любі Дутко, Дарії Нагніт, О. Калиняк за їх віддану працю в господарській підготовці З'їзду, як також п. п. Хамуловій, Богданів і Олійник та панам А. Козар та пр. Перфецкому за добре улаштування і переведення вокального вечора на закінчення З'їзду.

За Управу
Галина Варварів (Голова)

Промова Голови ОУЖ п. Ірени Павликовської

Світлий З'їзде — Шановні Гості,
Дорогі Пані!

Хоч як тяжко було нам у теперішних умовинах скликати З'їзд, то однак ми старалися відбути його за всяку ціну з огляду на події та умовини, які переживаємо.

Ми свідомі важности світових подій, ми свідомі того, що наша еміграція в Німеччині у відпливі, а умовини побуту, в якому зараз перебуваємо — вимагають, щоби ми в тій справі сказали і своє слово.

Коли розглядаємо трирічний час нашого побуту на скитальщині від капітуляції Німеччини, то бачимо, що його можна поділити на три періоди:

1. Перший — це початки творення таборів, початки творення нашого організаційного життя. Це час, в якому ми жили під загрозою насильної репатріяції, але внутрішньо це давало нам підставу до сконсолідування.

Тоді сформовано громадську Централю — ЦПУЕ — 1 листопада 1945 року і відбувся наш перший З'їзд 15 і 16 грудня 1945 року.

2. Другий період — це постанови Об'єднаних Націй про припинення насильної репатріяції.

На цей час припадає деякий добробут у таборах і організаційно поважний розріст нашого громадського життя, але з тим і поважні спори громадського і політичного характеру.

3. Третій період — це дальший етап нашого еміграційного життя — а саме це відплив нашої еміграції з Німеччини, це п е р е с е л е н н я.

Організаційно в громадське життя вкрадається деяка байдужність, замітний занепад пильности в праці і деяке нервове виснаження.

У побуті приходить найважчий час як у таборах, так і поза ними, а то передовсім у зв'язку із грошевою реформою.

Так виглядаємо ми на внутрішньому відтинку.

Поза тим наше положення і наша доля залежить від тих подій, які відбуваються у світі,

Тому я мушу почати від аналізи умовин, які зараз створилися. Всі ми тямимо нашу першу стрічу з аліянтами по програній Німеччини. Скільки розчарувань вона викликала! Наше тодішне положення, наші домагання признати нам право політичного втікача і право азилю викликало початково деякий брак зрозуміння. Світ, змучений війною і щасливий її закінченням та остаточним ліквідованням німецького тоталізму і його творця Гітлєра, — виминав усяких тяжких моментів, які би внесли дісонанс між аліянтами і союзниками. І хоч ми покликувалися на основи гуманних і демократичних засад — то все таки на комісії ОН не мали охоти ставати в нашій обороні, коли на нас сипалися сотки плюгавих обвинувачень, видуманих закидів зі сторони наших противників.

Всі слухали і свідомі може навіть були, що це неправда, але ніхто не мав відваги запротестувати або станути в нашій обороні. Одинока п. Рузвелт мала відвагу і стала в нашій обороні... Але може власне тому, що вона жінка і руководилася засадами гуманности а не політики.

Згодом утворилось кілька болючих і запальних місць на світі, як: Далекий Схід, Греція, Палестина, Балкани, а вкінці Берлін. Треба було таких подій, як переворот у Чехо-Словаччині, становисько Тіта в Югославії, та постійні непорозуміння в Берліні, щоби західні аліянти побачили, якого союзника мають на Сході.

Ми зносили колись моральні муки, коли нам кидано в лице „пощо — мовляв — ви утікаєте, чому не вертаєтеся на Батьківщину"?

Сьогодні ці самі люди стали теж утікачами. І тепер виглядало би, що ми маємо мабуть більше зрозуміння у Західнім світі, що повинно би нас поставити в інше положення. Але тут наше становище і далі небагато змінилося на краще.

Утікаючи з Рідного Краю ми мали одну головну ціль, а саме: зберегти наші українські маси утікачів як фізично, так і морально. Зберегти себе морально це велике завдання, яке ми можемо виконати, тільки моючи самі відповідні умовини до цього. У тій цілі почали ми будувати тут своє життя на чужині.

Ми мусимо уложити людей в нормальні — людські умовини, дати людям можність нормального побуту, де родина жила би в нормальних відносинах, де працюючі мали би право на життя свобідної людини, де могли би виказати свою ініціятиву. Ми — втікали перед знищенням. Тимчасом ті, що рятують нас і признають нам право на життя — дають умовини, які можна назвати щонайменше важкими, а в деяких випадках навіть нелюдськими. Побут тут в тих умовинах — це небезпека, це загроза загибелі як фізичної, так і моральної.

Тому перед нами стоїть у цілій своїй ширині велике й основне завдання, а то п е р е с е л е н н я.

Наші пляни на переселення компактною масою захитались. Ми з тяжким серцем погодились, що піде індивідуальний підбір родинами. Нас потрактовано в переселенчих калькуляціях як заробкову еміграцію, розцінюючи нас виключно як фізичну силу. Переселення почалося від молодих, самітних, здорових людей без родини, або з поділом родини. Залишаються старі, хворі, безпомічні, здані на фізичні і моральні муки, на систематичну загибіль.

Знання, висококваліфікована фаховість — це речі, які нікого не цікавлять і хоч над тими проблемами відбулася конференція в Гват — то й досі нема конкретних полішень. І тому сьогоднішний З'їзд мусить піднести голос протесту і звернення до гуманних чинників світа за приспішення еміграції та покращання умов побуту.

Серед нас жінок виринула ще нова проблема при переселенні, а то молодих жінок із нешлюбними дітьми. Ті жінки, рятуючи себе, щоби виїхати на працю, — кидають своїх дітей, або їх дарують. Тому перед нами завдання зорганізувати опіку для дітей-півсиріт. Ми кіль-

ка разів інтервенювали через ЗУДАК в справі тих дітей у Американського Комітету, який опікується сиротами, але безуспішно, бо вони заявили, що беруть тільки круглих сиріт.

Щоправда, вони часто потім тих дітей дістають, як підкинених дітей. Ми зверталися з тою справою також до Преосв. Епископа Бучка в часі його побуту тут і він виявив зрозуміння в тій справі. Також говорили ми з Д-ром Смуком, як представником ЗУДАК-у, і він виявив повну свою згоду допомогти тій справі. Оскільки сьогоднішний З'їзд скаже слово в тій справі, то в найближчому часі приступимо спільно з ЗУДАК-ом і ЦПУЕ до організації такого приюту.

В справі загальних форм переселення ми мусимо також спільним голосом протесту звернутися до всіх заінтересованих установ, а в першу чергу до ІРО.

Створені останньою грошевою реформою тяжкі умови життя для мешкаючих приватно, брак можливости заробітку та вороже ставлення німців і дорожнеча — грозить їм голодом.

Тими людьми повинно занятися ІРО, даючи їм змогу побуту в таборах.

Тепер хочу хвилину спинитися над тими, що поселилися і поселяться. Мусимо всі ствердити, що хоч як охоче ми ждемо на це поселення, то все таки в кожному родиться жах, коли подумає: куди і на що їде.

Багато рахує часто на те, що там є свої люди, вони — мовляв — поможуть і не дадуть загинути. Так, без сумніву ми можемо рахувати на деяку поміч своїх людей у країнах поселення. Але поселюючися, ми мусимо мати на увазі ментальність тих людей, з якими мусітимемо стрінутися.

Нам, яким досі довелося регулювати й узгіднювати ментальність людей з різних окупацій, доведеться мати до діла ще й із заокеанською ментальністю. Вже сьогодні назрівають у заморських країнах конфлікти між новими і старими емігрантами на підкладі різних ментальностей. Це ми мусимо мати на увазі при поселенню. Ми не можемо від них вимагати, щоби вони включилися в наш спосіб думання і йшли за нами, Противно, нам треба достосуватися до них і тільки довше співжиття зродить обопільне зрозуміння та основи співпраці старої і нової еміграції в інтересах Рідного Краю. Ми мусимо мати це на увазі, бо ця еміграція, яка зараз приходить до заокеанських країв, має бути застриком для старої на довгі роки. Ми, прибуваючи туди, вичерпуємо контингент на 50-ліття, тому найдення спільної плятформи і зрозуміння у співпраці — це конечні передумови.

Другою справою, справою нашого національного іспиту і видержливості є збереження дітей від винародовлення. З цим явищем ми стрічаємось постійно; наша молодь в заокеанських країнах, ба що більше — наші діти уже тут серед чужого середовища затрачують знання своєї мови. Мусимо бути свідомі, що нам важко буде вдержати їх в прив'язанню до рідного, коли у нас самих не буде пієтизму до Краю, до його величі, до його долі. Ми є великий, культурний нарід, із славним минулим і великим майбутнім і нашою гордостю і честю повинна бути приналежність до української збірноти. Плекання традиції — це шлях до закріплення любови у дітей і молоді до всього рідного. Ось тому знання історії Рідного Краю, його побуту — це чергова наша праця на найближчий час. У цьому одна із ланок праці жіночих організацій, друга — це потреба нав'язання і піддержки нами світового зв'язку із нашими жіночими організаціями в різних краях. Щоби подолати ці завдання — ми мусимо поставити на допомогу пресу і власне видавництво, яке живим словом могло би підсилювати розсіяних по світі наших членів.

Третя проблема, назріваюча у нових умовинах перед нами — жінками, — це нові і чужі для нас господарсько-соціяльні і побутові умови, із якими ми стрінемось. Чимало з наших жінок — головно старших, — які досі фізично ніколи не працювали, мусять стати за машину, чи до іншої фізичної праці. В більшості відноситься це до жінок західніх областей. Вони вели домашнє господарство, не знаючи праці за фабричним станком, а тепер вони будуть змушені звикати до нових обставин. При тім виринуть нові проблеми; країни, до яких ми переселюємося, мають часто дуже ріжне соціяльне законодавство, з яким при незнанню місцевих відносин, нашим жінкам прийдеться нераз важко боротися.

У цих випадках являється тимбільш потрібною піддержка і поміч місцевих організацій, які можуть багато у тій ділянці помогти.

Ми свідомі цього, що хоч пиняво йде наша еміграція з Німеччини, проте вона меншає і відпливає в ріжні країни. Сьогодні кількість емігрантів у Німеччині зменшала майже на половину, за це збільшується еміграція у Франції, Англії, Бельгії, де начислюється вже сьогодні около 125.000 емігрантів.

Розсіваючись по різних країнах, наша еміграція засновує нові комітети; такі повстали в Бельгії, Франції, Англії (СУБ). Є країни, в яких треба важко пробиватися і починати працю від початку. Тут треба нам — жінкам — держатися зорганізовано разом, щоби ми не розгубились та не пропадали у чужому національному морі. Ми мусимо держатися нашої організації, а наші жіночі осередки мусять стреміти сьогодні до одного диспозиційного осередка. І саме Світовий Жіночий Конґрес, який зараз має зібратися у Філадельфії, рішатеме усі ці справи.

Наш жіночий рух не є відкремленим явищем у суспільстві, противно, він усе був тісно пов'язаний із нашим громадським життям. У змагу, — серед боротьби — ми мусили активізувати наші народні маси, а з ними йшло в парі наше жіноцтво, тому жіночий рух не був у нас рухом сепаратним, й тому, розглядаючи його ми мусимо розглянути і ті суспільні явища, які витворились тут серед нас.

Спільна небезпека в 1945 році сильно зблизила і зв'язала нашу еміграцію в Німеччині. В обличчю спільної небезпеки — репатріяції — усі станули спільним фронтом. Проводи таборів сприяли розвоєві наших організацій і вже в листопаді цього року створено громадську централю ЦПУЕ, якого одним із відділів є відділ для жіночих справ. І голова нашої організації є саме його керманичем. Після деякого успокоєння репатріяційної гарячки, прийшла черга на розбудову нашого громадського життя; постають наші організації, життя ріжничкується, а у парі з цим зарисовуються певні щілини і розбіжності. Фермент внесли партійні і інші спори. Вони послаблювали ріст нашого життя унутрі, а на зовні підривали нашу опінію. Такий стан відносин спричинював чимало жури відповідальним чинникам нашим, яким залежало на якнайтіснішій консолідації суспільства в обличчю надходячого переселення.

ІІІ-й З'їзд ОУЖ

Події в світі мінялися, а з ними росли і певні надії на прихильніше ставлення до нас міжнародніх чинників.

В 1947 році наступає зворот: під тиском зовнішніх подій приходить загальне зрозуміння поваги хвилі. Досі сепаратно діючі наші організації виявляють зрозуміння для об'єднання і співпраці. Вже літом 1947 р. об'єдналася центральна студентська організація ЦЕСУС. Після довшої компанії проти ЦПУЕ приходить в Ділінгені до об'єднання нашого суспільного сектора в рамах ЦПУЕ. Усі угруповання, заступлені делегатами, прийшли до порозуміння і піддержали вибраний провід ЦПУЕ. Був це перший, після довшого часу нашої еміграції, моральний успіх, який в обличчю грядущих подій виказав нашу зрілість і дозволив перейти понад узько-партійні інтереси до оборони національних справ.

Згодом ідеться про створення відповідального всеукраїнського нолітичного центра. Певним етапом його була скликана Пан-американська Конференція в 1947 році, в місяці листопаді. Вона перебрала на себе зобов'язання слідкувати за українськими справами і боронити їх на міжнародньому форумі. Але уже від року підготовлялося теж створення нашого політичного центра, а саме працював комітет для скликання Української Національної Ради і створення політичного проводу, за згодою усіх майже існуючих, партій. Дня 16 липня, 1948. відбулося перше засідання і заприсяження Української Національної Ради і вибір Виконного органу. Так наше суспільство на еміграції діждалося відповідального політичного і громадського проводу. Цими фактами можемо тільки радіти. Наша громадськість у хвилини історичної відповідальности і назріваючих подій знайшла спільну мову і виявила національну однозгідну здисциплінованість.

Коли приглянутися нашим побутовим умовинам, нашій дійсності на місцях, мусимо ствердити, що стан, який існує, тривожить нас. По таборах невистарчальні харчові приділи, трирічний побут серед невідрадних обставин підриває здоров'я наших дітей і старших. Скитальці, які мешкяють приватно, після валютної реформи стоять перед голодовою катастрофою, опинились без всяких виглядів на працю.

Вислідом цього серед нас помітно пасивність, байдужість, зневіру в майбутнє і повну безвиглядність, а до цього долучається загальне пониження моралі. Можна тільки боліти над нашою трагедією. У нас в місце підйому родиться апатія, а побутові наші умови розпучливо кричат: р я т у н к у! Проживаємо в злиднях і помалу нидіємо. І коли цілий світ плаче над голодом Німеччини, мало хто сьогодня застановляється, що сотки та тисячі людей томиться по таборах, без можности рухнутись в світ. Навіть сильніші одиниці зневірюються і заламуються, не говорячи вже про старших, слабих і дітей. Тому на нашому З'їзді сьогодні ми мусимо голосно і рішуче запротестувати та домагатися покращання і зміни доцьогочасних умо-

вин побуту і вможливлення та поліпшення дотеперішньої еміграційної системи.

А тепер пригляньмося до нашої власної організації. На сьогоднішньому З'їзді будемо мати змогу перевірити нашу працю і застановитися над методами її дальшого ведення та намітити пляни на майбутнє. Я хотіла б тільки перевірити, чи ці завдання, які тяжать на нас, — ми зможемо дійсно виконати. Основне наше завдання випливає з нашої ролі, як політичної еміграції: рятувати нашу громаду фізично та морально, та працювати над визволенням нашої поневоленої батьківщини. Зокрема ми, жінки, відповідальні за українську родину і виховання молодого покоління, мусимо піднести себе на дусі і почувати себе так сильними, щоби незалежно від обставин ми змогли сповнити прийняті нами завдання.

Перед нами зараз ділема: чи ми заробітня, чи політична еміграція.

Чи ми хочемо перейти як найскоріше у нові нормальні умови життя і зажити спокійно, чи, вихована у боротьбі, у тузі за рідними і Рідним Краєм — будемо змагатись і не спічнемо, поки не діб'ємось для його кращої долі?

Скромна своїм складом перша заокеанська еміграція складалась майже з емігрантів — робітників, а проте вона усеж таки роками держалася і держиться національного пня, не зриваючи зв'язку із Рідним Краєм. Ми тільки вийшли з нашої батьківщини, пережили роки революції, ренесанс власної держави, — а там постійну боротьбу за життя нашого Народу, ми мусимо своєю тугістю і незломною поставою піднести і оживити українство в чужині. Тому важко дивитися на брак оптимізму нашого жіноцтва, і на брак зрозуміння для наших справ у нашого громадянства. Праця, яку проробляє і проробило наше жіноцтво на чужині, досі не є як слід закріплена за нами і належно оцінена. Вона йде у більшості на користь других установ і через це наше жіноцтво, діткнене неувагою, не маючи повної сатисфакції, знеохочується і байдужніє до справи. От хочби узяти справу нашої участи в Національній Раді. Хоч жінки беруть участь в політичних партіях, але коли дійшло до сформування Національної Ради, то ніодної жінки не впроваджено до неї. Коли ми застановлялися над причиною цього, то прийшли до переконання, що проводи політичних партій бояться, що жінки в деяких справах будуть руководитись загально-національним інтересом, а не диктатом партії.

Але вина і наша, бо ми не втягаємося в політичне життя, а це велика прогалина в нашій роботі.

В громадському секторі наші позиції задержані і голова ОУЖ поновно вибрана в склад ЦПУЕ. Це дає нам змогу бути в курсі усіх справ та полагоджувати безпосередньо в центрі усі недомагання на місцях. І коли ми не попремо цієї установи — можемо стратити усі досі добуті нами позиції.

Організація — це люди. Кого ми маємо — така і наша вартість. Сьогодні йде відплив у світ. Ми мусимо пам'ятати, що тільки тоді представляємо силу, коли будемо зорганізовані. В розпорошенні наша загибіль.

Тому об'єднуймося в нових краях осідку, творім і піддержуймо український комітет, а вплачування національної вкладки уважаймо, як свій обов'язок та вияв зрозуміння для наших потреб в чужині.

Тут ми бачимо, чи і як ми працювали, чи зв'язала нас ця праця, чи вишколили ми нових провідниць, яких нам треба всюди на нових місцях. Ряди наші прорідилися через війну та жертви, які забрали нам наші визвольні змагання. На наші місця мусять прийти нові молоді сили, ховані в революційній добі, вони майже усі зложили обіти: служити батьківщині. Одні геройською посвятою включно до жертви крови, а другі — буденною працею навіть тоді, коли з дня на день, з години на годину прийдеться нам трудити і не зневірюючись підтягати слабших від себе. Це обов'язок нашої організації, яка взяла на себе завдання систематичною працею будня, піддержкою в тяжкій годині, гартуванням родини у всіх важких обставинах рятувати наше жіноцтво в ім'я великої справи. Не дати пропасти українській жінці і її родині на чужині — у чужому світі!

Бережім дітей

На З'їзді був реферат п. Гаєвської Л. про наших дітей тепер, після трьох років перебування в таборах.

Референтка відзначила перш за все, що наші діти стали надто метушливі. Вони втратили здатність зосередитися, спокійно заглибитися в якусь працю. Коли нормально вважається, що дитина може просидіти 20 хв. над якоюсь тихою роботою (малювання, ліплення, вирізування), то наші діти більше 5 хв. не висидять. У них виробилася звичка (яку так часто бачимо і в дорослих) кудись спішити, бігти, рухатись.

Друге, це те, що діти відвикли говорити тихо. Спільне життя в кімнатах по 6-8 чоловік (а раніш і по 20) призвело до того, що діти тільки кричать.

Третє, — раніш діти приходили до садка, щоб побути в громаді, серед гурту. Тепер діти бувають серед гурту цілий день. У них нема тої хати, де вони можуть відпочити від сторонніх людей. Навпаки, дитячий садок тепер треба провадити так, щоб він був місцем тихого відпочинку для дітей. Щоб діти могли там мати подібність до хати.

З'їзд вирішив, що ОУЖ спільно з ЦПУЕ проведе курси садівничок, де крім загальних дисциплін, буде подано і особливості виховання дітей в таборах.

Наші делегатури повинні подбати про те, щоб курсанток на ці курси послати таких, що б любили дітей і хотіли працювати в садках тут і на новій чужині.

Посвячення пам'ятників на могилах Катрі Гриневичевої та Андрія Гарасевича

В неділю 26. 9. ц. р. відбулося посвячення пам'ятників двох видатних наших літераторів: Катрі Гриневичевої та Андрія Гарасевича, що поховані на кладовищі в Берхтесгадені.

Старанням культ-осв. референта пр. Мартинця Г. та Голови Делегатури ОУЖ п. Чайківської М. було уладжено напередодні літературний вечір, присвячений літературній діяльности Небіжчиків.

По відкритю вечора п. Чайківською М., др. Остап Грицай прочитав реферат, де висвітлив характерні риси творчости обох загиблих літераторів. В концертовій частині вечора п. Рома Дзюбинська та уч. гімн. Шевченко прочитали: перша уривки з „Шостикрилця", а другий—вірші А. Гарасевича зі збірки „Сонети". Закінчив вечір хор „Боян" під орудою др. Р. Ставничого, що проспівав XXIУ-й концерт Бортнянського: „Живий в помощі Вишнього".

О 4 годині по полудні в неділю о. кан. Мартинович посвятив пам'ятники, при чому на могилі Катрі Гриневичевої Голова ОУЖ п. Павликовська виголосила промову, основним рефреном якої було „Засумуй, трембіто.. " Після неї на обох могилах промовляв пр. Радзикевич, даючи загальний обрис літературної творчости К. Гриневичової і А. Гарасевича. Про невсипущу працю Гарасевича в „Пласті" та „Орлику" говорив інж. Татомир.

Всі промовці відзначили високий лет духа, чистий ідеалізм та глибоку оригінальність наших дочасно згинувших творців пера.

Наші делегатки

Президія З'їзду
(Зліва направо): п.п. О. Чехівська, М. Біляк, І. Павликовська, Л. Івченко, М. Солодуха, У. Повзанюк, І. Михайлів.

Цуффенгаузен уже тиждень, як метушиться. Власне, метушаться жінки, а чоловіки ходять нахмурені і, зітхають: „То й сьогодні обіда мені не буде за тим вашим з'їздом?"

Але жінкам ніколи відповідати. Праці понад голову: п. Дудко з Нагніт, Калиняк і Степаненко глибокодумно обмірковують, як нагодувати 70 душ, щоб було недовго, смачно і „з фасоном".

П. Ценко по черзі усміхається всім відповідним референтам, щоб дали лавки, столи, електричні лямпи і т. д.

П. Гардецька, взявши під руки п. п. Хамула і Богданів, та Олійник таємничо радиться з ними. То вона готує всій Головній Управі несподіванку: куплети, де всім дістається, як належить.

А делегатки потрохи з'їздяться. Першою — найдальша: п. Марія Біляк з англійської зони і п. Марія Донцова з Байройту.

Далі являється з Мюнхену Головна Управа, тягнучи пакунки, „Громадянку", таблиці, звіти, — на добру пару верблюдів. За ними приїздять „закордонні гості" — п.п. Солодуха, Повзанюк і Гермак з французької зони. А американська зона підсипає і підсипає своїх делегаток безупинно.

Всі оживлені, вигуки радости від несподіваної зустрічі, розпитування за знайомим і рідним.

Після промови Голови і звіту з діяльности Головної Управи і всього ОУЖ, починається дискусія. Першою виступає п. Пастернак, — вона в ОУЖ референтка Франкфуртського ОПУЕ. Необізнана з тоном оужетівських з'їздів, починає говорити так, як говорила б десь на засіданні розсвареної Таборової Ради. Враження, як перед початком фейєрверку: трохи шуму, трохи думу... а потім починається вже справжній фейєрвек: солідні, обдумані і грунтовні виступи делегаток, що спокійно відзначають зле і добре, дбаючи про добро загальної справи.

Хто лишився в пам'яти з промовців? Багато, майже всі. Весела, енергічна п. Чайківська з Берхтесгадену і схвильована, від душі щира п. Голуб з Регенсбургу. Скромна, але яка ж тверда п. Левицька з Ротенбургу і розумна і м'яка п. Левицька з Бад Верісгофену. 2. Наші делегатки войовничa п. Терлецька з Пфаркірхену і поважна п. Диба з Стефанскірхену. Солодковоголоса п. Пелевич з Байройту і зворушлива п. Целевич з Буцбаху. Врівноважена і погідна п. Дольницька з Міттенвальду і змістовна та енергійна п. Грушкевич з Байройту. Обурена за прерогативи ОУЖ п. Федорика з Ерлянгену і тиха та солідна п. Сиротинська з Ной Маркт. Всі брали слово всі ділились своїми спостереженнями, плянами, радами. Діллінген, що уперто вибивається на одно з перших місць, і скромний Вайссенбург, що не говорить багато, але завжди вив'язується добре з усіх доручень. Еттлінген, що трохи ще перекидає всередині, і Ашаффенбург, де ще й досі відчуваються навіть в ОУЖ наслідники загальної розсвареності. Всі табори, всі делегатури, всі товаришки праці, що зібрались обдумати, як їм треба робити, щоб і на новій чужині зберегти і вернути Україні Її дітей частими морально і сильними фізично.

Не чути деклямацій, гістеричних вигуків, таких частих на зборах наших чоловіків. Але нема й сухости і нудної урядовости що теж характеристична для тих зборів. На нашому з'їзді все просто, щиро, обдумано і безперетенсійно. Амбіції нікого не болять, за дешевим ефектом майже ніхто не гониться.

Чоловіки вражені і здивовані, — вони якось прогавили за своїми сварками, в яку силу виростало наше жіноцтво. Прогавили, бо жіноцтво не шуміло, не виписувало в газетах, не реклямувалось, а робило і робило свою працю, тягнуло і тягнуло свою допомогу, без якої багато наших молодих і пишних громадських установ сиділо б без пфеніга грошей. Бо на допомогові цілі за звітний рік, жіноцтво зібрало не мало не багато, а 93 тисячі марок.

Наприкінці — трохи гумору, Сатиричні куплети на Головну Управу, на делегатури, на громадянство:

На еміграції, на еміграції
Зійшлися якось все старші грації
Зійшлися границії робити акцію,
Жінок стулити в організацію...

Вправді, давно вже не було у нас такого змістовного, поважного, і веселого з'їзду, як наш Третій!

Наші за кордоном

Колись російський письменник Лейкін дуже весело описав перебування за кордоном московського купця з жінкою. Ми всі читали свого часу цю книжку і весело сміялися....

Та ось ми і самі опинилися за кордоном. Спочатку ми думали, що „за кордоном" починається вже в Німеччині. Але з властивою нам здібністю і звичкою мати Україну там, де ми є, незалежно від зовнішніх обставин, ми фактично в Німеччині жили здебільшого в своїй малій Україні, сповненій своїх ідей, бажань, організаційних замірів і... своїх сварок.

Але вже другий рік, як наші люди вибираються на справжній „закордон", — до країн, де житимуть вільно і нарівні з іншими. Цікаво придивитися, як вони себе там почувають і чим живуть. Головне, звичайно, нас цікавлять жінки і їх сприймання нового світу.

В Англії наші жінки, після таборового, позбавленого майже всяких форм життя, опинилися серед суспільства, де форма має величезну ролю.

Англійці відріжняються від інших народів головно тим, що у них дуже важно, як щось зроблено. Вони з гордістю підкреслюють, що навіть у тропічних країнах англієць одягає до обіду фрак і крохмальну сорочку. Найбільшим соромом англієць вважає публічно виявити якісь свої почуття. Найбільшою гордістю: з нерухомим обличчям вислухати найстрашнішу вістку. Він може без довгих слів вдарити противника боксерським кулаком в обличчя, але не буде верещати від люті чи плакати перед чужими.

Нашим тяжко зрозуміти їх. Одна інтелігентна пані пише: я навчилася готувати на англійський смак, але ніколи не навчуся накривати на стіл так, як того вимагає англійський етикет. І справді, її теперішня господиня (вона працює куховаркою) їсть на снідання дві зварені в лушпинках картоплі. Але до того подається окрема кастрюлька, три серветки, дві тарілки і спеціяльна вилка з ножем. Після снідання одної особи доводиться мити до двадцяти штук посуду. Коли згадати ті „менашки" і консервові пушки, в яких ми носимо тут собі каву чи обід, — то різниця виходить колосальна.

Так само і дівчата, що працюють на фабриках і мешкають в „готелях" (гуртожитках): спільне сидження в спільних вітальнях, спільна їжа за столами, де коло кожної тарілки лежить мінімум три пари ножів і вилок, – все це заважає перший час почувати себе так вільно, як в своєму бараці за параваном з коца, де треба було їсти зібгавшись і стулившись один до одного, з мінімальною кількістю вільних рухів.

Звідси походять дві речі, які є характерними для поведінки наших дівчат в Англії: перша — це пересадне наслідування нових звичаїв. Зрозуміло, що це виливається найперше в зовнішності. Наші дівчата купують собі усе найкраще і найдорожче. Це вони можуть собі позволити, бо нормальна англійка переживає ще й досі повоєнні труднощі і потрохи відновлює своє господарство і хату. Наші дівчата не мають потреби витрачати гроші на меблі чи на кухонні прилади, — вони видають їх усі на одяг і взуття. Добрі черевики першої якости за 100 шіл. їх не цікавлять. Вони хотять мати тільки оті, найдорожчі лакерки за 200 шіл. Добра, уславлена в світі англійська вовна теж мало спокушає їх: вони женуться за хутром і то щоб воно було пошито якнаймодерніше.

Це не зле, але дівчатам треба пам'ятати, що ці гроші — то їх захист в тяжку годину життя. В чужій державі, навіть при порядному соціяльному забезпеченні (яке є в Англії для членів Тредюніонів, дуже важно мати гроші на чорний день.) Нашу дівівську звички кидатися грішми треба їм відкинути, як відкидаємо ми її тут після виміни грошей. Глупо працювати на чужий ринок, не лишаючи для себе заощадженого гроша на випадок нагальної потреби.

Інші дівчата, навпаки, намагаються вишукати собі таку працю і мешкання, де б хоч не було великих вигод, але можна було „постояти з своїм хлопцем під клунею". Тоб-то, вони добровільно шукають де нижче, щоб там почувати себе зовсім вільно. Це друга сторона медалі — і теж зла. Не на те микаємось ми по світу, як новітні жиди, щоб все лишатись на тому самому поземі, який принесли з собою або який сприйняли під час перебування в робочих таборах Німеччини. Мусимо навчитися нового і кращого, але не переймати його, як мавпи чи папуги, але вибрати справді добре і таке, що відповідає нам і нашому національному характеру.

А найнебезпечніше це те, що наші люди в новій чужині не забезпечують себе грошима. Гроші повинна складати кожна людина і кожна родина.

Як не буде потреби, дай Боже, витрачати на тяжкі нещастя, то ми завжди мусимо мати г р о ш і на п о в о р о т д о д о м у. Це ті гроші, які відкладаються з першого ж заробітку і які не можна витрачати ні на що.

В Бельгії обставини трохи інакші. Туди їхали спочатку тільки чоловіки і тільки вони мають там працю. До того ж тільки одну працю призначено там для більшости ДП: на шахтах вугілля.

Як пишуть ті, що працювали на совєтському Донбасі в шахтах, — робота зовсім не тяжка, виробити норму не важко. Але важко жити там з морального боку: на шахтах в Бельгії працюють тільки ті, яким більше нікуди податися. Інтернаціональна компанія, що вже пройшла „вогонь, воду і мідні сурми" і, як останній ступінь, докотилась до роботи в шахті. Там нема шахтарів, що працювали в шахті з діда-прадіда, як то є в Англії чи на Україні. Вони втратили в більшості всяку мораль і почуття чести. Для них найголовніше випити, пограти в карти, забавитись з дівчатами. Дике життя в тьмі під землею і в тьмі на землі.

І серед такого оточення опинилися наші люди, що кинулись в Бельгію як в перше місце, де можна зажити людським, вільним, неділівським життям. Пізніше вони перетягли туди родини. Наші жінки опинились в добрих матеріяльних умовах, бо чоловіки заробляють добре, дали дітей до школи, розгосподарились трохи — і розгубилися. Вир легковажного, безтурботного життя, життя без застанови і обов'язків непомітно втягує їх у себе. Помічається гонитва за зовнішніми враженнями — кіно, кафе, прогулки, біганина по крамницях. Почуття національного і рідного обов'язку послаблюється.

Одна наша співробітниця по СУЖ, А. Худа пише з жалем, що з великим трудом і напруженням сил вдалося їй влаштувати Свято Матері в Льєжі. Свято матері, де виступали діти, де дякували мамі, — чи не повинно було воно притягнути якнайбільше цих самих матерів? А тимчасом на це свято прийшло 33 чоловіки і... 5 (п'ятеро) жінок. Значить зовнішній безглуздий коловорот тамошнього життя так затягнув їх, що навіть не хотілося їм прийти подивитись і послухати, як їхні діти їм дякують, а воліли сидіти в кіні чи в кафе — де половини з того, що чули чи бачили, не розуміли.

Цей факт дуже яскраво свідчить про те, що деякі наші жінки ще надто легко відмовляються від свого і надто швидко підпадають впливам нового оточення, — яке б воно не було.

А звідси висновок: наші жіночі організації по нових країнах повинні ближче підійти до кожної такої жінки, дружньо, але владно втягнути її до свого гурту — помалу, через серце і розум виховуючи її волю до кращого життя свого, своєї родини, свого народу.

Совість наших жінок дуже чуйна і жива, — вона допоможе нам зробити з них свідомих патріоток і добрих українських матерів, — треба тільки взятися упертіше до роботи.

М. Струтинська

П. Хамула і п. Олійник виконують веселі куплети на вечорі в закінчення З'їзду ОУЖ

Вічне світло

Ганс не слухав уже, що йому говорив Вільгельм, який держав його за гудзика, силкуючись відвернути його увагу від загальної розмови, що дедалі переходила в одностайний гамір. Вони були після сьомої чи восьмої чарки, а до того ще не відпочили після останнього „айнзацу". Ганс думав саме про те, як позбутись Вільгельмового настирливого і нудного товариства, коли він знову побачив її крізь запорошене вікно кантини.

Він не міг би пояснити, що в ній прикувало вчора його увагу і що сьогодні знову пробігло по ньому струмом, аж він сам здивувався. Вона була дрібна й непомітна, а її невеличке обличчя з темними очами мало жовтявий відтінок. Він знав, вони недоїдали всі, вона може голодувала навіть, але невже він не бачив на цьому переможному шляху на Схід таких, що вмирали з голоду? Це був „шпатенфольк", що мав бути погноєм для майбутнього поселення тих, кому не ставало життєвого простору в Райху, і Ганс ніколи не задумувався над питанням, чи воно добре, чи зле. Ні, він не співчував тим людям, між якими було багато замаскованих ворогів, більшовицьких шпіонів і це не було співчуття, що звернуло його увагу на дрібну, як мініятура, українську дівчину у вицвілій блакитній суконці. Вона не підходила теж ніяк під образ, що тривожить вояцькі ночі, образ жінки без обличчя, предмету спорзних снів і мрій на яві. А проте, він відчув гостро, як відчуваємо інколи саме у снах, що він не сміє пропустити цієї дівчини, він мусить затримати її. Невже він справді, занадто довіряв своїй міцній голові і цій солодкій горілці?

Коли він наздігнав її, на повороті в головну вулицю того безнадійного містечка з порозбиваними будинками і неплеканими городами, він, не знаючи спочатку, що їй сказати, ішов деякий час поруч із нею. Він дивився на неї і бачив тонкий профіль із трохи вистаючою горішньою, губкою, темний трикутник ока і кінчик рівної брови. Він не знав, чи могла вона не помітити його, в усякому разі вона не зрадила цього ні одним рухом голови, вона не звільнила ні не приспішила ходи. Цей її спокій засоромив Ганса: адже ж, поза цим мундиром переможця, поза цією здобутою землею, він був добре вихованою людиною, студентом юріспруденції і сином адвоката, він обертався в найкращому ляйпцігському товаристві, і того всього не могли знищити два роки перебування на фронті та місяці життя в цьому „беренлянді". Її спокій, її рівна гармонійна хода нагадала йому щось із атмосфери доброго салону і він трохи не розсміявся вголос сам із себе, усвідомивши цю думку.

Всеж годі було продовжувати йти поруч із нею, не розмовляючи і він спитав у неї її мовою, що вивчив із самовчителя та з розмов із селянками:

— Де тут базар?

Вона спинилася, наче тільки тепер помітила його:

— Ви чогось бажаєте від мене?

Він так збентежився (він не міг би був сказати, чи від її несподіваного контральту, чи від того, що своїм запитанням вона нагадала йому грубість його поведінки), що сказав по німецькому:

— Пробачте, прошу, що я так неввічливо зачіпив вас. Я...

Так, на диво вона його зрозуміла і відповіла йому в його ж мові, м'яко вимовляючи слова:

— Я саме йду в бік базару, покажу вам дорогу.

Значить вона таки хотіла навчити його ввічливости, вона чула запитання. Одначе думка про те, замість розгнівати його, була йому приємна.

Вони йшли і він, сам собі дивуючись, не знаходив слова, щоб почати розмову. Він хвилювався, чи встигне, поки вони дійдуть до базару, спитати в неї про все, що йому хотілося знати. Йому бо раптом здалось необхідним знати про неї цілу масу всього. І разом із тим він розумів, що воно смішне. Кожен „камерад" висміяв би його.

Так воно було сильніше за нього. Було в ньому самому щось, що ця дівчина порушила зразу, самою появою. Він відчував це, не усвідомляючи. І він не боронився.

— Ви тут давно живете, в цьому містечку, бітте? спитав нарешті, виразно вимовляючи кожне слово.

— Ні, ми тільки що переїхали сюди з Харкова, —відповідає й чомусь спаленіла. Він запопадливо підтримав тему:

— З Харкова? Я знаю Харків. І дивуюсь вам: адже ж там багато краще як у цій дірі?

Вона сказала, дивлючись перед себе, кудись у перспективу вулиці, що вибігала в степ, аж під лільову смужку ліса:

— Тут у нас добрі знайомі, а там...

— А там? перепитав.

Вона хвилинку йшла мовчки, а потім, повернувши до нього голову (який оксамитний і сумний погляд! — мигнуло в Ганса в голові), кинула одне тільки слово:

— Голод.

Ганс ніколи не думав до того часу про значення слова „голод". То було якесь погане слово, що могло набратись страшного змісту, коли б німецький нарід не мав здобути того „лебенсравму", за який він, Ганс, боровся тепер на фронті, замість студіювати право, робити прогулянки та їздити на лещатах у веселій компанії молодих дівчат, замість слухати музичних вечорів у салоні матері-піаністки і батька-віліончеліста й музиколога.

А оце, раптом, той далекий неокреслений ворог, той голод, ставав реальним, близьким, він вигнав цю ніжну дівчину з її оселі, він мучив її, він може мучить її й досі. Чи була вона всилі оборонитися від нього тими своїми дрібними руками?

— Ви мені вибачте мою цікавість, — сказав — ви живете тут із батьками?

— З мамою, — тихо відповіла.

Аж тепер він помітив, що вони дійшли вже до базару, невеликої деревами обсадженої площі, де снувалися якісь безвиразні постаті і де сиділо, за купками городини та рядочками склянок із якимсь, мабуть, зерном, декілька селян і перекупок:

— Може ви хотіли б щось купити? — спитав, не знаючи, що йому робити на тому базарі. Але зразу ж пожалкував своїх слів: вона спаленіла знову, аж під сяме темне, гладенько зачесане волосся і дивилась на нього налякано. Вона, напевно, зрозуміла його так, що він хоче — як часто робили це німецькі вояки своїм дівчатам — пограбувати для неї у тих нещасних людей їх мізерне добро, а цього він не мав у гадці. Але й пропонувати їй прийняти від нього те ніщо, що тут продавалось, здалось йому тепер несмачним жартом. Він попробував вийти з положення:

— Мене цікавлять тутешні вишивки. які часом виносять на базар. Я хотів би купити щось таке моїй матері. Чи ви не могли б допомогти мені в тому?

* * *

Потім усе було просто. На базарі і не було, слава Богу, ніяких вишивок, а в Асі (він вимовляв її ймення як назву частини світу, куди вони проганяли ворога і сміявся з цієї гри слів) — в Асі були гарні стилеві вишивки і не було в неї з матір'ю хліба.

Ганс приносив хліб, приносив мясо у консерві, приносив шоколяду і зовсім забув цікавитись вишивками, аж насилу мусів нагадувати їх, що її не образити, бо вона була на диво амбітна, його мала приятелька.

Він уже знав, що її батько був українським ученим, філологом, що його заарештували, засудили і вивезли в 1933-му році. Він знав, що її мати, сива пані з чорними, оксамитами, як у дочки очима, була так само, як його власна, піяністкою. Але у них не було тут фортепіяну і вона не могла йому заграти з тих нот, що вони привезли велику силу, разом із останками іхнього майна.

Власне він знав усе те від матері, яка розмовляла по німецьки ще з часів старорежімного інституту і разом із чоловіком передали дочці знання мов. Він знав від неї, що Ася співала, одначе тепер вона була занадто слабенька, щоб продовжати, свої співи. Чи вона ніколи не заспіває вому, питав Ганс, дивлячись на темну, похилену над шитвом голівку. Вона підводила на нього свій оксамитний погляд та всміхаючись, заперечувала.

Ні. І він, Ганс. сильний Ганс, як його називали, не осмілювався просити її. Що було в тій дівчині таке, що обезброювало його?

Це було одного вечора в їх маленькій, такій затишній кімнаті невеличкого будинку на далекому передмісті. Вони сиділи при світлі тонкої свічки, що її десь дістав і приніс Ганс, загорнувши її в білу шовкову хусточку, яку він отримав в останній посильці з дому. Ася мала мережати її, але в неї не було заполоччі і тепер вони сиділи обидві з матір'ю над старенькою скатертиною, з якої випорювали нитки.

Ганс не був у настрої. Увесь той день Віллі розказував йому з деталями свій роман із веселою білявою дівчиною, дочкою господаря його кватирі, ознайомленою, як не можна краще, з містецтвом кохання. І хоч він, Ганс, гидував пригодами які давалися йому занадто легко, то проте здавався він собі самому смішним зі своїм знайомством із тією дівчиною, що держела його при собі, він сам не знав чим, та якої він досі навіть не поцілував, хоч знав її вже тиждень. Його нервував той тихий вечір, той запах метіоли, що плив крізь відхилене вікно, разом із вечірньою прохолодою.

Хтось постукав. То була маленька дівчинка, що жила в будинку, удвох із хворою сестрою. Вона приходила прохати Асину матір заступити її біля сестри поки вона збігає по зупу, що її давали у військовій кухні. Ганс зрозумів дещо з тієї розмови і намацавши в кишені цукерок дав його малій.

Коли вони залишились удвох, Ганс відчув непереможне бажання зблизитися до Асі. Ні, ні, він не думав нічого такого, вона була така дрібна й ніжна, її тонкі пальчики так справно витягали павутинні нитки, що йому нестимно схотілося вхопити її на руки і піднести високо, як роблять з дітьми. І він підвівся зі свого стільця та сів біля неї, на малій канапці.

Вона поволі спустила на подолок руки зі скатертинкою і хвилинку дивилася на них. Ганс бачив на її переніссі, між тонкими гадючками брів, дрібну морщинку напруги. Він мав саме сказати щось весело-очайдушне і вхопити її у свої сильні руки, коли вона підняла на нього погляд і тихенько спитала:

— Хочете, щоб я заспівала вам одну з наших пісень?

Кожного іншого разу Ганс був би захоплений. Тепер він, зідхнувши, сказав тільки:

— Я вас прошу.

І вона заспівала.

Він уже чув декілька раз, із далеку, ті пісні землі плідної, пустошеної ордами і вічно живучої, пісні тужливі, то знов життєрадісні, якоюсь вітальною, а проте пянкою життерадістю, якої він не міг збагнути. Та тепер його вдарив її голос. Це був повен набринілого почуття і дивної внутрішньої сили альт, голос, якому подібного Ганс не чув ніколи. Слухаючи його, він зрозумів ту силу, що вабила його в ній і разом із тим тримала здалеку, що веліла йому шукати і одночасно забороняла торкнутися її. Та сила, та чисто внутрішня краса, туга за якою дрімає в кожному мужчині, кидала його навколішки і наказувала стирати в тих жінок порох землі, що дрижала під ногами переможців.

* * *

За тиждень Ганс відійшов на новий „айнзац", не переживши любовної пригоди. Та він поніс у собі аж до смерти, нікому непотрібної смерти у пеклі Сталінграду, як вічне світло, чарівну, нездійснену, а може й нейздійсненну мрію.

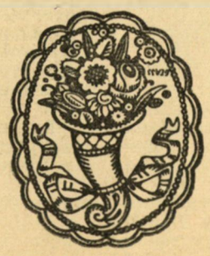

Дарія Ярославська

Мені 17-ть років

Осінь 1947 р.

Понеділок

Світ став дуже поганий. Справедливість вмерла. Люди перетворились в тварин, що раді один одного з'їсти. А особливо старші у відношенні до молоді. Це вони напевно мстяться, що їх молоді роки вже не вернуться ніколи.

Вістка зовсім прибила мене. Що мені обходить, що писав Гомер, чи Овідій, або у якому відношенні стоять до себе квадрати Пітагора, коли я не буду щодня бачити Ігоря? А в тім вони жили ще тоді, як Тебе, Ісусе, не було на світі, і зовсім не цікавилися моїм горем, то з якої речі я маю обтяжувати свою душу тим, що їх хвилювало? Або навіщо мені знати, яке підсоння в Венесуелі, коли нас розлучають. Як туди поїду, то й так буду знати, а як не поїду то навіщо забивати собі голову.

Як би моя мама це прочитала, зараз сказала би, щоби я не мудрувала. Мама чомусь боїться, щоби я не сказала щось мудре. А я хочу бути журналісткою. Взагалі старші роблять життя нудним, а воно повне розваг. І дурниці німецьке чи латина, коли в думках єдиний.

Вівторок

Вістка кружляє далі. Учні хвилюються. Незадоволені. Але ніхто не знає хто це перший видумав, Ох, якби так знати, вже він одержав би подяку від усіх, а від мене особливо.

Як нас розлучать, коли я буду бачити Ігоря? Ох як я ненавижу всіх тих, що хотять розбити гімназію на хлоп'ячу і дівочу.

Середа

На лекції англійської мови Ігор послав мені записоччу, як цигарка. Я розгладила її на коліні.

„Лідуха, чудовий фільм. Ідемо. Ігор".

Отже згода, йдемо до кіна, хоч дома троба буде перейти ціле пекло, ніби Данте. Але мені не страшні перешкоди, коли йде про моє кохання.

І подумати тільки, що таких записок не буде, як нас розлучать. Серце розривається.

Наш харківський англієць спитав мене:

— What wont you?

Я схопилася з лавки і навіть не знаю коли мій язик обернувся:

— I wont in the cinema!

Ціла кляса похилила голови до поверхні столиків. Навіть „англієць" сміявся. Тільки мені не було смішно. Надька сказала мені, що були тільки дві відповіді: Я бажаю граматику, або: Я бажаю читати. Але пропало.

Вдома було так, як я думала. Мама збунтувалася. До кіна? Я не розумію, що ця молодь думає. Таке життя йде непевно, а вони хотять тільки бавитися, або дивитися фільми.

— Чи як життя непевне, то я вже маю плакати?

— Тільки не мудруй.

Гм... Чому мама не хоче, щоби я була мудра? Цього не розумію. А втім це не важне. Головне те, що Ігор чекає, щоби йти до кіна.

— Матусю...

— Так, так, а вмієш ти все, що тобі завдано?

— Ясно. Навіть більше.

— Як ти була маленькою, також так говорила. А як почала ходити до школи, то завжди голосила мені повернувшись: "Матусю, я так сьогодні вже добре вміла". Це означало, що ти вічно вміла. Чи й тепер так, Лідо?

— Ні.

Мама залюбки повертає до моїх найменших років. Мені здається, немовби мамі не мило, що я росту і стаю все більше мудра і самостійна. Бідна мама, вона вже не має зрозуміння для теперішнього світу, їй вже 36 років. Це напевно, дуже нецікаво мати 36 років. Я, навіть, не хотіла би жити, бо що тоді залишається людині? Сама вже ніде не знаходить розваги і дивується, коли другого щось цікавить. Найкращій вік це 17 - 18 років. На 19 вже тінь, а 20 це початок старости. Коли до числа додається нуль. тоді вже приходить упадок. Людині дані тільки два роки гарного життя — ergo треба їх вповні використати.

— Матусю...

— А з ким ти йдеш?

Скажу правду — буде кричати і не пустить. Мама сама винна, що не знає правди.

— З товаришками.

— Це востаннє перед конференцією пускаю тебе.

Як я летіла! Ігор чекав на мене на дорозі. Всміхнувся так чудово, коли побачив мене. Ох, як я його люблю. Такого другого на цілому світі не має. В житті більше хлопців не хочу знати, тільки Ігоря. В ході наші руки торкалися себе. Тоді було дуже приємно. Ми дуже мало говорили, але й так було добре.

Щастя, що професори не захоплюються фільмовими сеансами. Можна сидіти, взявшись за руки, і не боятися, що хтось з них побачить. Зараз говорили би про те на конференції. І батьківський комітет про те знав би. А самі певно також ходили з коханою до кіна, або де-інде.

Фільм був чудовий. Герой був закоханий, а героїня його не хотіла. Як можна?! Але потім закінчилося усе добре. Як ми вийшли, було вже темно. Люди йшли за нами й перед нами. Ми прилишилися, щоби перепустити їх. З-за гори вихилився місяць і заглянув на дорогу. Світити, чи не варто? Але побачивши нас, виплив на небо. Дорога здавалася срібною. Ігор узяв мене за руку і тоді стало так, що мені хотілося йти з ним вічно, ціле життя.

—Мені з тобою так добре, так добре, Лідуха. Як з ніким.

Ох, Ігоре!

Я хотіла сміятися і плакати. Такий чудовий-чудовий світ був навколо нас. Це прекрасно мати 17 років.

Четвер.

На другій перерві Ігор мав новину:

—Я вже знаю. хто це видумав, щоби нас розлучити.

— Йди! Ну? Кажи!

Я була страшно горда, що всі так видивилися в нього. Але цікавість моя не була меншою.

— „Ящірка!"

— Що?

„Ящірка" вчить нас історії. Їй вже 30 років. Її шия вже морщиться. Рідко коли всміхається. Знає те, що вчить. Нас вона ненавидить і переслідує, де тільки може. Так це ця „Ящірка" видумала! Ну, хто ж би інший міг таке видумати.

Ігор оповідає: „Ящірка" підняла крик у канцелярії:

„Треба обов'язково відділити хлопців від дівчат, якщо хочемо виховати моральне вартісне молоде покоління. Молодь, замість вчитися, пише на годинах любовні листи, договорюється на зустрічі. Ні прощо інше не думає, тільки про кіно, забави, спорт. Коли був який князь чи

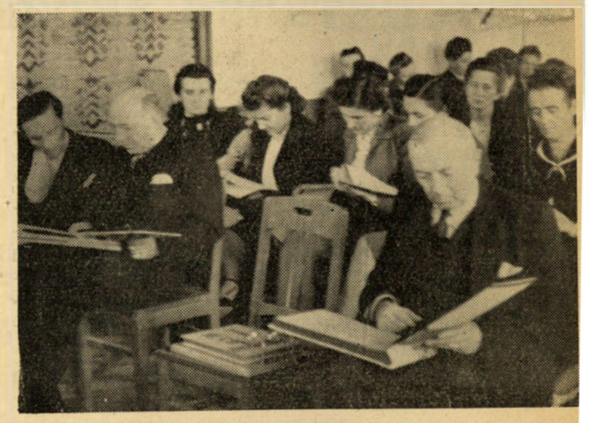

Розглядають альбом делегатур

1-й ряд: Мгр. Кудрик, Др. Р. Смук, пос. В. Мудрий

2-й ряд: п. І. Мірчук, п. Ю. Коник, п. Смук, п. Г. Дубовик і п. К. Гардецька.

гетьман, то не знає, але скільки яка дружина дістала полів, то виспівує докладно, навіть збуджена зі сну.

Розділити і нарешті зацікавити молодь тільки наукою. Дурнів на світі, а особливо в нашому народі, непотрібно.

— Ох, подумайте!

Я побожилася, що як я буду журналісткою, то напишу щось на неї. Це за тих "дурнів". А за роздуку мушу ще щось видумати. Мушу, а то жовч піде мені в кров.

П'ятниця.

Мама казала, що я кричала в сні. Мені снилася „Ящірка", що забирала від мене Ігоря. Я кинулась за ними. Тоді вона розгорнула крило і відлетіла разом з ним. Ігор крикнув тільки: "Прощай"!

Я прийшла до школи, а серце мені билося голосніше, як щодня.

— Ти певно не вмієш історії і тому—вирішила Надька.

— Вмію. Тільки ця „Ящірка" не дає мені спокою.

Ігор долучився до нас на сходах. Ще трохи і цього не буде. Надька побігла тоді наперед. Він шепнув:

— Це страшна розлука... це страшне.

— Щось видумаємо, Ігоре... — як би я цього не сказала, то могла би розплакатися. Швидко розповідала йому свій сон. Я цілою душею ненавиділа „Ящірку". Сама не вміла колись влаштувати свого життя і нам тепер боронить. Ох, відплатити, навчити її! І якось, лише я переступила поріг кляси, як зараз з'явилась можливість відплатити. Аж відрадніше стало, а так гаряче, як у липні. Якась сила піднесла мене на лавку.

— Слухайте, — взивала я, — ходіть усі до мене!Я знайшла спосіб відплатити „Ящірці". Ми мусимо її збойкотувати. Розумієте? Коли прийде до кляси і стане читати, ніхто не сміє відповідати! Ні словечка! Ми їй нічого не можемо зробити, але нехай вона відчує, що ми всі, як один, ненавидимо її. Згодні?

— Так! Добре! Чудово!

Історія була третьою годиною. Всі хвилювалися і раділи. Кожен був цікавий, як то вийде і що вона зробить.

— Полетить до директора. Обнизить нам поведіння. Але й так 7-му клясу рахують найгіршою.

Ми не могли дочекатись. Нарешті дзвінок. Ми переглянулись між собою: увага! Ніхто не сміє зрадити!

Двері відчиняються. Війшла „Ящірка". Хитнула рукою, щоб ми сіли, і навіть не подивилась на нас. Записалася в деннику і поглянула по клясі.

— Сьогодні нагадаємо собі, що знаємо про 30-ти літню війну.

— Прошу.

І мене.

Встаю не поспішаючи. Маю час- Серце дуже-дуже б'ється. Аж боюся, чи вона цього не чує. Міцно зціплюю зуби.

— Отже, що знаєте сказати про ті часи?

Не відповідаю. Дратує мене, що не можу дивитися на неї. І відчуваю, що рум'янець заливає моє обличчя. У клясі тихо, ніби в церкві в Велику П'ятницю. „Ящірка" піддає питання, допомагає. Мене болить, що я не можу їй сказати, як я це добре вмію, але мовчу.

— Як це? — Вона дивується. — Чи це вже й першуни нічого тепер не вміють? Прошу сідати.

І зараз Ігоря. Він підводиться і також мовчить. Мені не перестає битися серце. За нього я спокійна. Він не зрадить. Але якби хтось посмів промовити... Тоді збойкотуємо його.

— І тут нічого, — каже вона їдко, — за те обидвоє напевно вміє розповісти, який фільм іде. Сідайте.

Питає далі. Учні підводяться і сідають. Зовсім, як клевчики при фортеп'яно, Викликає прізвище за прізвищем. Усі мовчать. Повний успіх. Тепер я вже можу дивитися на неї. Окуляри блищать і не бачу виразу її очей. Але по губах вгадую, що вона вже розуміє все.

— Ага! — каже вона багатомовно.

Ніхто не кашляє і не рухається. Вона встає і виходить з-за столу. Напружено чекаю. Тепер наступить проповідь, а тоді вона побіжить до директора. Почнуть шукати виновника, грозити, намовляти. Тоді тільки видержати, бути, як одна людина. Але вона ще раз каже „Ага"! — і йде до вікна.

Є бліда, як папір. Мені здавалося, що губи її заломилися, ніби вона зараз розплачеться. Надька дивиться на мене круглими очима. „Ящірка" стоїть там довго — довго, аж мені стає ніяково. Ніби я справжній ящірці наступила на хвіст. Нехай би кричала, привела директора, тільки не мовчала.. Нехай би домагалася виявити виновника, грозила, що хоче, тільки не стояла б там під вікном. Чому ми назвали її „Ящірка?" —приходить в голову питання—вона її зовсім не нагадує. Це просто старша і мудріша від нас жінка. І напевно нещаслива...

За дверима чути дзвінок. У коридорі вибухає гамір, сміх, біганина. Хтось з розмахом відчиняє двері нашої кляси і швидко зачіняє їх знову. Ми не рухаємося. Хочеться встати, вигукнути щось, виговоритися, розплакатися. Або збігати аж на вулицю і глибоко — глибоко відітхнути.

Але вона стоїть під вікном, а ми сидимо.

Нарешті відвертається. Йде в напрямі столика і зупиняється. Дивиться на нас обличчя за обличчям.

— Я хотіла би, діти, — каже вона спокійно, — щоби ви запам'ятали собі цей день на завжди, на ціле життя. Коли станете вповні дорослими людьми, сподіюся, що будете так одностайно стояти проти справжнього ворога.

І виходить.

Ми підриваємося з місць. Ніхто нічого не говорить, хоч її вже немає. Яка досада, що людина не може розвіятися, розплистися, запастися крізь землю! Як я радо це зробила би, щоби не нести той сором у дальше життя

А мені тільки 17-ть років.

Питання українського шлюбу

Переселення нашої молоді до нових країн поставило перед нею а разом з тим і перед нами велику і чи не основну проблему — українського подружжя.

Листи молоді обох статей з нових країн, попри досить добрі звичайно новини про матеріяльні умовини життя, сповнені почуттям розгублености і самотности. Величезні простори трьох континентів, по яких розпорошується наша нова еміграція, викликають почуття покинутости і відчуження від основної маси української громади.

Молодий хлопець з півночі Канади, де він працює на видобутті золота, пише:

— Не прощу собі ніколи, що не одружився ще в Німеччині. Там ми все сміялися, коли нам говорили про шлюб. А тут, коло мене нема жадної людини, яка б знала щось про Україну і могла б зрозуміти мене, коли я говорю про якісь цікаві мені речі. Тут дівчата, які є, нічого не варті і ніхто но думає, щоб з ними можна одружитися, бо їх можна мати дешевше. Заробляю досить добре, хоч і при тяжкій праці. Але більше половини грошей віддаю в кантину за харч.... Тай іти до порожньої хати невесело, — отже посижу, посижу в кантині тай мушу щось випити, щоб даром не сидіти. І так і не оглянешся, як і грошей нема і радощів мало."

Не веселіші листи ідуть і з Бразилії. Там чоловікові доводиться добре попріти, поки влаштується як слід, бо з мешканням дуже тяжко. Тому і тут більша частина грошей іде господиням за піднайняті кімнати. А щодо настроїв наших хлопців, то про це красномовно пише один з них, кол. студент лісового інституту:

„Що мені тут набридло, так це всі оті різних відтінків темніші і біліші обличчя. І все гергоче невідомо якими мовами і поняття не має про те, що чоловік перейшов, перетерпів і передумав. Якби з'явилась тут якась нехай і кирпата, нехай і горбата, — і заговорила до мене українською мовою, так я їй ноги б розцілував. Тільки тепер я бачу, що то є ота ностальгія (ностальгія – хвороба тоски за Батьківщиною), про яку я стільки читав. Тут дійсно кожне своє, хоч і найгірше, рідніше і краще за найкраще чуже. В Німеччині ми були собі вкупі, — і ніхто тої ностальгії не відчував."

Та крім індивідуальних страждань нашої молоді від самотности і незрозуміння чужого світу, є ще одне, далеко важливіше питання: питання збереження нашої національної спільноти.

Наші читачки може ще пам'ятають лист одного хлопця з Австралії, який збирається спровадити до себе німку, щоб.... „не потонути в чужому морі". Чому німка йому менш загрозлива, ніж австралійка — невідомо. Хіба тільки тим, що німки, в своїй агресивности, безамбіціозности і готовости на все справді становлять велику конкуренцію і загрозу не тільки для наших дівчат, але й для американок. Зовнішня покора і послужливість перед чоловіком аж до вирізування йому нагніток і чищення черевик сполучається у них з туповатою, але упертою вірою у свою зверхність, як німки. І ми мало бачимо таких подружь з старо-емігрантських родин, де б діти були виховані по українськи. Правда, коли німка-інтелігентна і розумна, то вона приносить великі здобутки до нашої спільноти. Але більшість німок, з якими сходяться наші хлопці — далекі від культури.

І от такої німки треба нашому хлопцеві до Австралії, бо „за европейську дівчину варт витратити гроші за дорогу"...

Тим часом з нашими дівчатами теж не все в порядку. Чомусь хлопці легче їх кидають і менше почувають обов'язку перед ними. Навіть коли біда вже станеться і є дитина, то це ні до чого такого батька не обов'язує і він їде собі до Австралії, щоб за зароблені гроші спровадити „европейську дівчину"!

Повстає велика загроза для нашого майбутнього. Загроза денаціоналізації, винародовлення. Ми можемо бути тільки застриком свіжої крови і свіжої життєвої сили, яку переллємо до чужого народу без користі, а може й на шкоду своєму рідному.

Тому наші громадсько-суспільні установи і обидві Церкви, занепокоєні цією загрозою, створили спеціяльний „Комітет захисту Української Родини" (КОЗУР).

Завданням КОЗУР'у є найперше пропаганда заключення шлюбів ще тут, в Німеччині, поміж українською молоддю для закладання української родини. Для закладання такої родини, де батьки були б споєні спільними стражданнями, спільними думами, спільними надіями і спільними традиціями. Тільки такий шлюб, тільки така родина виправдає нас перед нашим народом. Тільки така родина, тільки збережені для України нові покоління виправдають нас перед судом історії і наших родин, які ми лишили вдома, які так, серед страшних загроз і в нелюдських умовах все-так дбають про те, щоб їхні діти були українськими дітьми, щоб їх родина мала хоч спомин про українські традиції. А ми тут, вільні, незагрожені нічим, крім загрози безробіття, не сміємо віддавати нашу життьову силу в чужі, часто півдикі народи. Ми мусимо нашу вітальність, нашу здатність поповнювати втрати України в її боротьбі новими бійцями — вернути в український нарід, підсилити його новими відданими і твердими синами і доньками.

Наша молодь часто скаржиться на те, що вони замкнуті в таборах і не мають змоги пізнати один одного. КОЗУР вважає, що, коли б для того повстала потреба, то була б створена порадня для молоді.

Наша преса вже трохи писала з цього приводу, а численні матрімоніяльні оголошення показують, що це розуміють самі маси і шукають виходу. Виходу в припадках, виходу принагідного, необгрунтованого, без доброго знання про ту чи іншу особу, яку обирає собі для подружжя.

Тому мусимо вітати створення КОЗУР" а, як спробу поважно підійти і з добрим наставленням та сумлінно допомогти збереженню української родини.

В Президію КОЗУР-а, входять представники від ЦПУЕ, ПЛАСТ-у та ОУЖ. Технічно всі справи провадитиме Управа, яка складається з лікаря і педагога. Всякі „жарти", всякі фрівольності в праці цієї установи є виключені, як виключена в самій організації роботи можливість недискретности чи компромітації.

Віримо, що праця цієї установи дасть добрі наслідки для нашої нації, для збереження молоді і дітей від винародовлення, для захисту української родини, нашої традиції, нашої культури.

В. Ш.

Виїздять на нову чужину

Вівторок, 14 вересня п. р. залишиться надовго в пам'яті членок Делегатури ОУЖ в Цуффенгаузені. Цього дня відбулась прощальна зустріч з нашим видатним письменником Уласом Самчуком, з б. Головою нашого ОУЖ п. Д. Нагніт, Головою Таборової Управи дром Таращуком та іншими таборянами, які наступного дня мали залишити наш табір і виїхати до Канади.

Голова місцевої Делегатури п. Г. Варварів своєю змістовною промовою до сліз схвилювала присутніх та спричинилась до дальших виступів виїжджаючих.

П. Нагніт, яку вибрано почесним членом нашої Делегатури, обіцяла не забути на новім місці про обов'язки українки-громадянки і надалі брати активну участь у жіночій організації.

Голова МУР-у Улас Самчук з великим сумом прощався з табором, в якому закінчив свій І-й том „ОСТ-у і почав писати другий том цього видатного твору. Він свідомий того, яка велика праця жде його в Канаді, де багато наших братів потрапило під згубний вплив комунізму. На прощання обіцяв нам ціле своє життя працювати для добра і слави нашої Батьківщини.

В часі між промовами п. п. Хамула та Олійник виконали пісні під акомпаніямент фортепіяно (п. Суховерська).

Наприкінці Голова табору мгр. Кудрик, прощаючи нашого видатного таборяника, вручив йому різьблений альбом, світлини якого всебічно освітлюють життя табору.

Одна з ділянок роботи Діллінгенської Делегатури ОУЖ

Залагодивши різні діпівські „але, наше жіноцтво енергійно взялося до праці в культосвітній галузі.

Непривітна й незатишна заля таборового театру під руками пань референток нашої делегатури чарівно відмінилася.

На сцені з'явилися килими, рушники, квіти, портрети. Все на місці, все до речі. Сила фарб, але жадна не ранить ока, лишень приємно милує навіть вимогливий естетичний смак. І заля сьогодні не виглядає пусткою: можливо, були вільні місця, але їх за кількістю присутніх непомітно і порожні стільці не кидаються неприємно в очі.

За сценою — рух і деяке нервування. Вже час розпочинати, а тут не вдається належно задекорувати великий портрет кн. Ольги, що його маляр дещо неправдиво віддав. Одні невдоволені з того, що той кут рушника непотрібно схилився набік, а ті квіти дають надто простовисну лінію. У декого зіпсувався настрій від того, що сукні окремих пань заясні. Найбільше хвилюється і приймає все близько до серця наша містоголова. Вона хоче, щоб усе було якнайкраще, як належиться. Не менш стурбована і культ-освітня референтка: як випаде свято, чи всі деталі враховано, чи не забули чого?

Нарешті заслона розсунулася і перед глядачами вбрана в чорну сукню старша пані. На обличчю спокій, вуста міцно стиснуті, нема й сліду попереднього хвилювання. Добре побудоване коротке вступне слово, — а далі на сцену виходить спокійно молода жінка, гладенько зачісана, скромно вбрана — доповідачка, наша таборянка. Вона ледве помітно хвилюється, але певна себе. Відчувається міцна воля і багато здорового глузду. На міцному грунті незалежної Української Держави, під промінням рідного сонця, огорнута належною увагою, — вона напевно внесла б і свою частку до скарбниці нашого культурного життя. А тут, на чужині, в цих несприятливих умовах, в щоденній безпредметній метушні, — скільки нас таких, що не мають де і на чому розгорнути свої здібності!

Доповідачка зазначає; "Об'єднання Українських Жінок на еміграції обрало кн. Ольгу своєю патронкою, як взірець великого служіння Батьківщині, державної мудрости, як зразок матері, що виховує мудрих державних мужів-лицарів". Вона додає варіянти про походження кн. Ольги, говорить про могутність Київської держави за княжих часів. Коротенько окреслює побут, звичаї, віровання, спосіб господарювання тодішніх українських племен, підкреслює, що „Ольга, ставши жінкою кн. Ігоря, мала великий вплив на політику і міжнародні взаємини Київської Держави. А ставши самостійною княгинею, вона виявила широко здібності великої правительки, так що всі славили її ім'я. Вона перша з київських князів прийняла християнство з ім'ям Олени. Була кн. Ольга і мудрою матір'ю. Це вона виховала сина-лицаря Святослава і онука Володимира Великого. Цікаві оповідання збереглися з часу її перебування в Царгороді: на прийнятті у імператора Константина був звичай, що всі великі правителі, наближаючись до трону, падали ниць перед ним. Ольга ж тільки злегка угнула білу шию і випросталась гідно з гордим поглядом. Року 1007 останки Ольги Митрополитом Леоном були перенесені до Десятинної церкви в Києві, а Собором Українських Ієрархів причислена вона до святих за свої заслуги перед християнством.

Пройшли сторіччя. Дух Ольги буяє і розвивається. Українська мати дасть Українській вільній Нації ще не одну Ольгу" — закінчує доповідачка.

Після доповіді відбувся концерт з участю відомих солістів української опери п. Ніни Слободіної-Кабанцевої, п. А Кабанцева і скрипачки п. Оксани Сімович. Пані проф. Ірена Решетилович ласкаво брала участь при фортепіяно.

Особливо причарувала всіх присутніх п. Слободіна-Кабанцева своїм, широкого діяпазону і приємного тембру голосом. Її високі ноти, які вона бере без жадного напруження, сповнювали могутньою силою звука, здавалось не тільки залю, увесь табір, вони линули і досягали рідної землі, щоб чула і прокидалася до дії.
Арт. А. Кабанцев виявив зразки доброї школи. Його арії цілюще впливали на серця присутніх.

Молода скрипачка п. О. Симович цього разу була у відповідному настрої, її чарівні пальці видобували з скрипки привабливі, зворушливі мельодії, а постать відсвічувала вогнем натхнення.

Дуже миле враження справив на присутніх виконаний квартет: п. Слободіна-Кабанцева, арт. Кабанцев, О. Симович і пр. І. Решетилович.

Доповнив вартість концерту і таборовий жіночий хор під цінним художнім керівництвом п. Б. Жолкевича, що відспівав нам кілька історичних: та ліричних народніх пісень.

Слід згадати добрим словом ще одну точку, яку дозволимо собі називати. „Інсценізація окремих моментів з життя кн. Ольги" за участю талановитіших і активніших представниць нашої таборової молоді, а саме: п. п. Ірени Лящук, Галини Шевченко і Оксани Білозор.

Назагал, свято випало якнайкраще. У присутніх залишилось приємне почуття. Делегатура з користю витратила стільки сил і енергії, що за це належиться від імени таборової опінії щира подяка всім упорядчикам, учасникам концерту і доповідачці.

Належно відбулося і Свято Матері. Наша культ-освітня референтка-молода ще на літа пані, хоч і має повну голову клопотів з трьома малими дітьми, віднаходить, як свідома українка, час і бажання докладати і свою цеглинку до будови суспільно-громадського життя. Її треба дати за взірець для багатьох наших шановних пань і панянок, які ані на ширші сходини не мають великого бажання ходити, ані читати й купувати „Громадянку". Про ОУЖ вони згадують хіба тоді, коли Об'єднання розподіляє пакунки. Це вона, ця взірцева референтка уложила й відчитала реферат, не перетяжений порожньо-дзенькаючими реченнями, а сповнений простих, стислих по формі, але цінних змістом дум. Вони дають багато матеріялу до розмислення, тому наведу...тут декілька з них;

"Найбільші генії людства звертаються до тебе, Мати, в часи своїх творчих шукань. Найкращі твори, присвячують тобі.

Здається, найрадше ми чіпляємо в хаті образ Святої Матері, найкращий рушник даємо на нього і найчастіше молимося до Неї. Бо Вона-Мати. Вона знає біль материнських страждань. Хто, як не Вона, зрозуміє найскорше і відгукнеться на наші бажання? Тому скажімо сьогодні з вірою в серці: Май нас, Мати Божа, у своїй опіці.

Згадаймо і найбільшу нашу матір — Україну, що бореться від віків, бореться кривавo і енергічно, і в тій боротьбі окреме місце займає українська жінка-мати, що зі стисниним серцем, але сухими очами благословляє на важкий тернистий шлях своїх синів і дочок. Вона тихо і гордо несе свій біль і сама стає опорою, опікункою, матір'ю для всіх бійців.

Сьогодні цілий світ знає, що на Україні нема миру, а йде вперта боротьба на життя і смерть. Українська Повстанча Армія — вислід всенаціонального пориву до волі — шість років веде нерівний бій. З нею поряд борються і українські матері. Своєю посвятою і ділами вони кладуть гранітний камінь під незнищимий хрест волі й кров'ю свого серця вони пишуть історію свого народу".

По рефераті відбулися деклямації і успішні дитячі виступи.

Свята пам'яти Ольги Басарабові, Катрі Гриневичевої і Лесі Українки перепровадили ми лише в пляні ширших сходин з відповідними рефератами.

Референтка Преси Делегатури ОУЖ Діллінген
Софія Овчинник

Ще з життя Делегатури ОУЖ в Цуффенгаузені

В неділю 19. 9. відбулись ширші сходини ОУЖ, на яких п. Гардецька, член Гол. Управи, виголосила реферат на тему: "Про організацію та завдання Делегатури". По дискусії, яка розвинулась на тему реферату, подала ще п. Гардецька звіт з Ш-го З'їзду ОУЖ.

Третьою точкою програми були уваги Голови місцевої Делегатури п. Варварової про виховання дітей та доростаючої молоді в таборах. В обговоренні присутні висловлювали свої поради та побажання.

Жінки, на яких тяжить родина

На еміграції у нас є багато жінок, що їх чоловіки або згинули підчас війни та бомбардування, або їх вивезли більшовики, або знищили німці.

Тепер вони живуть в таборах і вся опіка над родиною лежить на їхніх плечах. Так само вони повинні дбати про те, щоби виїхати кудись на місце нового поселення. Але тут зустрічає їх та трудність, що нові краї не дуже хотять брати жінок з дітьми, а волюють брати таких, що краще і вільніше зможуть працювати.

ОУЖ від свого імени і від імени Міжнаціональної Ліги жінок на вигнанні дуже багато писало і алярмувало вже від двох років про цю пекучу справу до всіх жіночих, церковних і біженецьких організацій.

Тепер маємо вже розпорядження, що до Англії братимуть певний відсоток жінок з дітьми (легальним, законними.)

Але набір до Англії, звісно, не вичерпає всього контингента жінок з дітьми. Тому треба, щоб наші жінки не пропустили нагоди виїхати до Америки,

Для того, щоб виїхати за новим контингентом (205.000 ДП) до Америки, кожна особа, що є головою родини, мусить післати до Американського Консуляту своєї округи (Мюнхен, Штутгарт, Франкфурт і т. д.) листа в англійській або німецькій мові, де написано таке:

Шановний Пане!

Прошу вислати мені формуляр для регістрації на виїзд до Америки. Бажала би виїхати, як.... (зазначити фах).

Адреса. Підпис.

За якийсь час дістаєте від Консуляту анкету, яку мусите заповнити і вислати. На анкеті буде Ваше порядкове число. Це є обов'язковий перший крок для еміграції, який всі повинні виконати.

Порадь, сестро!

Останнім часом до редакції нашого журналу напливає багато листів, де наші читачки просять поради в тих чи інших обставинах життя. Деякі питання є такі складні і болючі, що редакція не бере на себе відповісти їм сама. З другого боку є багато ситуацій таких, що тепер є загальними для значної частини наших жінок. Тому бажано обговорити громадою ті чи інші тяжкі для наших жінок і дівчат питання. Просимо читачок надсилати свої поради.

Редакція.

ЧИ ЇХАТИ?

Мені 21 рік. Маю батька, маю і матір, які вже старі і їх не беруть на працю до виїзду в нові країни.

Через одну товаришку, яка виїхала до Канади, дістала я листа від українця-канадійського фармера, який пропонує мені одружитися з ним. Гарантує, що я зможу виїхати до нього швидко, а батька і матір він ручиться, що викличе до себе не пізніше, як за три місяці.

Йому 32 роки, має дві фарми, досить далеко від міста. Пише, що за рік-два, як справи підуть добре, я зможу вже не працювати сама на фармі, але що він любить фарму і не покине її, хоч міг би краще заробляти в місті.

Я майже не жила на селі, не знаю фарми і її господарства, але завжди любила порпатися в землі на нашому городчику.

Я розгубилася. Що мені робити: їхати чи ні? Чи не зроблю я нещасним його і себе, коли поїду? Чи не зроблю я нещасним батьків, якщо не поїду?

Ви в редакції досвідченіші за мене, — порадьте мені!

Галя С.

КУДИ ЇХАТИ?

Я самітна в цілому світі, бо не маю ні батька ні матері.

Тепер я можу записатися і виїхати до Австралії. чи Канади. Маю 22 р. і цілком здорова, тому не боюся, що не приймуть. Але не знаю, куди зважитися.

Якщо поїду до Австралії, то там наші люди розкидані дуже далеко, і я можу не зустрінути нікого з наших хлопців. А моїм бажанням було б вийти заміж за українця. Зате в Австралії робітники є під кращою опікою на випадок хвороби і нещастя.

Чи їхати мені до Австралії і там покластися на волю Божу і вийти заміж за того, хто добрий трапиться, чи їхати до Канади і чекати тільки на українця?

Прошу не сміятися, що таке питаю, але не маю в кого запитати, а сама не знаю того нового світа і як в ньому жити. І я дуже люблю дітей і хотіла б мати свою родину.

Стефа Г.

ГОСПОДАРСЬКІ ПОРАДИ

Тісточка бісквитові

І шкл. манної крупи (грісику), 1/2 шкл. білих сухарів, 1 шкл. муки; цукру до смаку (прибл. 1 шкл.), 3 яйця, 1 шкл. сметани (квасного молока), 20 гр. амоніяку, запаху зі шкірки цитрини або помаранча.

Спосіб приготування:

Розтерти цукор з жовтками до білого, додаючи потроху сухарів, додати збиті на піну білки і потроху — муку та грісик. Молоко розмішати з амоняком, дати запах, досипати муки так, щоб маса була густа, як лляне тісто. Вилляти на добре насмаровану і посипану сухарями бляху. Пекти в досить гарячій печі, прибл. 20 хвил.

Осіння і зимова мода

Мода на пальто (плащі), таосінні костюми не дає великих змін в загальній сильветці модної жінки. Здебільшого це стисло обтягнута блюзка і широка, кльошова спідниця. Поясів вживають мало, і то найчастіше тільки ззаду, Лишається модним і вільний, крій з широкими фалдами від самої гори.

Комір і лацкани на костюмах і плащах виказують дві скрайності: вони або дуже гострі і довгі, або навпаки зовсім заокруглені, зм'якшені. Рукав по-старому широкий, часто широко вшитий в самій проймі, але японський чи ранглан вже зустрічаються рідше.

Довжина суконок, плащів і спідниць спинилась все на тій самій точці 25-30 см. від землі. Навіть радіо з Америки і Канади весь час застерігає, що є тенденція, що спідниця почне вкорочуватись. Отже, нема чого розпачати, що бракує яких 5-8 сант. до потрібної довжини.

Хутряні комірі роблять до зимових плащів найрадше невеличкі, тільки ззаду, круглі і трохи підняті як від холоду. Також часто є крій а ля Марія Стюарт, відложиста стійка, досить широка.

Пояси при суконках часто зустрічаються вузенькі, до зав'язання. Плечі починають по старому з'являтися піднесені і вирівняні ватяними підкладками.

Тістка з морквою

(Морква заступає частинно цукор і яйце)

Взяти неповну тарілку муки, 15 дека товщу (масло або маргарін); перетерти добре (щоб стало як грісик); додати шклянку цукру, 5-6 середнього розміру морковок, перетерти на дрібну тертку. Перемішати добре і додати 15 гр. амоніяку, розпущеного в квасному молоці. Замісити не густіше як на вареники. Запах до смаку. Можна виробляти тісточками, або як пляцок з сиром чи яблуками. Тістка пекти 15 хв. пляцок до 30 хв.

Амоніяковий торт

Взяти 1 шкл. гарячого молока, додати 30 гр. маргарина, охолодити, добавити 20 гр. амоніку, всипати трохи муки, так, щоб розмішати — і залишити на ніч. Рано всипати 1 шкл. цукру, додати запах і муку стільки, щоб замісити твердіше, як на вареники. Тоненько розкачати коржі, тарілкою виробляти (витинати) круглі пляцки (кілька штук), поколоти голкою і пекти 15-20 хв.

Перемазувати кремом, який можна в даних умовах зробити, або мармеладою.

Monthy supplement to CZAS/TIME
Додаток до газети ЧАС
Друкарня: А. Білоуса, Авґсбурґ